

№ 162 (20925)

2015-рэ илъэс

БЭРЭСКЭЖЪЫЙ ІОНЫГЪОМ и 2

> кыхэтыутыгьэхэр ыкіи нэмыкі къэбархэр тисайт ижьугьотэцтых WWW.ADYGVOICE.RU

Адыгэ Республикэм и Правительствэ игъэзет

ШІэныгъэм и Мафэ ыкІи кІэлэцІыкІу ІыгъыпІэр къызэрэзэІуахырэм афэгъэхьыгъэ мэфэкІ зэхахьэу еджапІэм щыкІуагъэм хэлэжьагъэх АР-м и Ліышъхьэу ТхьакІущынэ Аслъан, Премьер-министрэу КъумпІыл Мурат, финансхэмкІэ министрэу Долэ Долэтбый, гъэсэныгъэмрэ шІэныгъэмрэкІэ министрэу Хъуажъ Аминэт, Красногвардейскэ район администрацием ипащэу Тхылъэнэ Вячеслав, АР-м и ЛІышъхьэ ыкІи министрэхэм я Кабинет я Администрацие ипащэу Владислав Федоровыр, нэмыкІхэр.

ШЪУНАІЭ ТЕШЪУДЗ!

Адыгэ Республикэм щапіугъэ Натхъо Амир футбол командэ ціэрыю ЦСКА-м зэраштагъэм, зэунэкъощ адыгэ кіэлитіу ащ зэрэхэт хъугъэм тигъэзет номер непэ нэІуасэ шъущыфишІыщт ЕмтІылъ Нурбый итхыгъэу я 8-рэ нэкІубгъом итым.

Чэзыур джыри нахь макіэ хъугъэ

Тыгъуасэ, Іоныгъом и 1-м, Красногвардейскэ районым ит къуаджэу Улапэ кіэлэціыкіу Іыгъыпіакіэ къыщызэіуахыгъ. Гурыт еджапіэу дэтыр зычіэт унэм ар щагъэпсыгъ ыкіи программэ гъэнэфагъэм диштэу джы гъэсэныгъэм иучреждениеу лэжьэщт.

шІэныгъэм и МафэкІэ къафэгушІуагъ, апэрэ классым кІуагъэхэр анахьэу къыхигъэщыгъэх. Мыгъэ республикэм иеджапіэхэм ачіэхьажьыгъэ кіэлэеджэкІо нэбгырэ мин 47-м ехъум ащыщэу нэбгырэ мини 6-р апэрэ классым зэрэкІуагъэм ащ игуапэу къыкІигъэтхъыгъ. Улэпэ гурыт еджапІэм иапэрэ класс мыгъэ нэбгырэ 26-рэ аштагъ. Аужырэ илъэсхэм ащ фэдиз еджапІэм чІахьэу къыхэкІыгъэп.

— КІэлэцІыкІу ІыгьыпІэу джы къызэІутхырэри къыткІэхъухьэхэрэм апай, — къыІуагъ ЛІышъ--тшеажелыш меІпиаты меах хэми, ны-тыхэу зисабый къезыщэлІэщтхэми къафэгушІозэ.

– МыщкІэ чэзыухэр щымы Іэжьынхэм, еджап Іэм джыри чІэмыхьэгъэ сабыйхэм яшІэныгьэ хэгьэхьогьэным фытегьэпсыхьагьэу зэшюхыгьэ хъугьэхэм ар язы шыхьат. ТапэкІи ар лъыдгъэкІотэным тыпылъыщт.

Гурыт еджапІэм ипащэу Хъуажъ Фатимэ нэужым къызэгущыІэм, лъэхъаным диштэу зэтегъэпсыхьэгъэ кІэлэцІыкІу Ішеф метуахедеє еІв еІпиалиІ республикэми районми япащэхэм «тхьашъуегъэпсэу» къариІуагъ. Джащ фэдэу илъэсыкІэ еджэгъур езыгъэжьагъэхэми кІэлэцІыкІу ІыгьыпІэм щылэжьэщтхэми къафэгушІуагъ Улэпэ гурыт еджапІэм щылэжьагьэу ЛІыунэе Аслъан.

Улэпэ псэупІэ коим иад-

министрацие ипащэу Куфэнэ Нурыети нэужым гущыІэгъу тызыфэхъум къыхигъэщыгъ кІэлэцІыкІу ІыгъыпІэхэмкІэ чэзыу зэрямыІэжьым, шапхъэхэм адиштэу гъэпсыгъэ ІыгъыпІэ яІэ зэрэхъугъэм фэшІ республикэми райоными япащэхэм лъэшэу зэрафэразэхэр. Ащ къызэриІуагъэмкІэ, мы ІыгъыпІэр зэрагъэпсыгъэм ишІуагъэкІэ специалист ныбжьыкІэхэу нэбгыри 6-мэ Іофшіэпіэ чіыпіэхэр аратынхэ алъэкІыгъ.

Къуаджэм кІэлэцІыкІу ІыгъыпІэу дэтыгъэр шапхъэхэм зэрадимыштэрэм, унэу зычІэтыр жъы зэрэхъугъэм апкъ къикІыкіэ, гурыт еджапіэр зычіэт унэм щыщ Іахь агъэцэкІэжьи, ІыгъыпІэр ащ щагъэпсыгъ. Ащ федеральнэ бюджетым къыхэхыгъэу сомэ миллион 21-м ехъу, чІыпІэ бюджетым щыщэу сомэ миллиони 8-м ехъу пэІуагъэхьагъ. Гурыт еджапІэм ипащэ игуадзэу Мэрщан Лу-

Адыгэ Республикэм и Ліышъхьэ и Указ

Щытхъуціэу «Адыгэ Республикэм наукэмкіэ изаслуженнэ Іофышіэшху» зыфиіорэр Н. М. Цуекъом фэгъэшъошэгъэным ехьылаагъ

Наукэм ихэхьоныгьэ иlахь зэрэхишlыхьэрэм ыкlи ильэсыбэ хъугъэу шІуагъэ къытэу Іоф зэришІэрэм апае щытхъуцІэу «Адыгэ Республикэм наукэмкіэ изаслуженнэ Іофышіэшху» зыфиlорэр **Цуекъо Нэфсэт Муратэ ыпхъум** — Адыгэ Республикэм икъэралыгъо бюджет учреждениеу «Гуманитар ушэтынхэм апылъ Адыгэ республикэ институтэу Т.М. КІэращэм ыцІэкІэ щытым» фольклорымкІэ иотдел ипащэ фэгъэшъошэгъэнэу.

Адыгэ Республикэм и Ліышъхьэу ТХЬАКІУЩЫНЭ Аслъан

къ. Мыекъуапэ, Іоныгъом и 1, 2015-рэ илъэс N 130

нэбгыри 115-м телъытагъ. НахьыпэкІэ яІэгъэ кІэлэцІыкІу ІыгьыпІэм нэбгырэ 64-рэ ныІэп щаІыгын альэкІыщтыгыэр. Джы къуаджэу Улапэрэ селоу Штурбинэмрэ кІэлэцІыкІу ІыгъыпІэхэмкіэ чэзыу яіэжьэп, псэупіитІум къаращыгъэу пстэумкІи нэбгырэ 80 сабыеу щаІыгъыщт, ахэр купи 4 зэрэхъухэрэр.

Джыри мы илъэсым ыкІэм нэс Красногвардейскэ районым кіэлэціыкіу іыгъыпіитіу щатынэу

ыуж итых. Къутырэу Большесидоровскэм дэт ІыгъыпІэр агъэцэкІэжьы. Ар нэбгырэ 50-мэ ательытагь. Джащ фэдэу селоу Красногвардейскэм гимназиер зычІэтыгьэ унэу дэтым игьэцэкІэжьын рагьэжьагь. Ари мы илъэсым ыкІэм нэс аухынэу гухэлъ яІ, нэбгыри 190-рэ ащ чІэфэщт. Ахэр затыхэкІэ, кІэлэцІыкІоу илъэси 3-м зыныбжь къехъугъэхэм апае кІэлэцІыкІу ІыгьыпІэхэмкІэ рай-

оным чэзыу иІэжьыщтэп.

АР-м и ЛІышъхьэ зэхахьэм ыуж кІэлэцІыкІу ІыгьыпІэр къыкІухьагь, зэрагъэпсыгъэр, амалэу иІэ хъугъэхэр зэригъэлъэгъугъэх, пстэуми зэрагъэрэзагъэр къыхигъэщыгъ.

Республикэр пштэмэ, 2014-рэ илъэсым кІэлэцыкіv іыгьыпіэхэмкіэ чыпІэ 1600-м ехъу щатыгь, 2015-рэ илъэсым чІыпІэ 820-рэ атынэу агъэхьазыры. Ащ зэкІэмкІи сомэ миллиони 136-рэ пэІуагъэхьащт.

ХЪУТ Нэфсэт. Сурэтхэр А. Гусевым тырихыгъэх.

къыхэбгъэщын фае

ЛІэныгъэр нахь макІэ шІыгъэнымкІэ Іофыгъохэм язэшІохын фэгьэзэгьэ Межведомственнэ комиссием мы мафэхэм зэхэсыгьо иІагь. Ар зэрищагь АР-м и Премьер-министрэ игуадзэу Наталья Широковам.

– Зидунай зыхъожьхэрэм япчъагъэ зэрэхахъорэр гумэкІыгъоу щыт, узхэм язакъоп зэрылІыкІыхэрэри. ГущыІэм пае,

чъагъэ зыфэдизым, ар нахь макІэ шІыгъэным пае зэшІуахыхэрэм къатегущыІагь АР-м псауныгьэр къэухъумэгьэнымкІэ иминистрэу Мэрэтыкъо Рус-

Ащ къызэриІуагьэмкІэ, мэзи 7-м республикэм кІэлэцІыкІу 3119-рэ къыщыхъугъ. ГъэрекІо елъытыгъэмэ, ар нэбгырэ 42-кІэ нахьыб. Нэбгырэ 382-мэ ядунай ахъожьыгъ. ЛъызекІоным еп-

8-кІэ зэрэнахь макІэр. ЛІэныгъэм зэрэхэхъуагъэр анахьэу зэльытыгьэр зэпахырэ

гырэ 48-рэ ахэкІодагь, гъэрекІо елъытыгъэмэ, нэбгырэ 12-кІэ ар нахь макі. Шапхъэхэм ади--вусшк мехетып носш едетшым гъэхэу зидунай зыхъожьыгъэр нэбгырэ 38-рэ, мы илъэсым нэбгыри 5-кІэ ар нахьыб. Ежьежьырэу хьадэгъур къызыфэзыхьыжьыгьэр (зыпызыльэжьыгьэр) нэбгырэ 47-рэ. Къэlогьэн фае сабыеу мы илъэсым зидунай зыхъожьыгъэр нэбгыри

узхэм мы илъэсым бэу зэрарылІыкІыгъэр ары. Зидунай зыхъожьыхэрэм япчъагъэ нахь макІэ шІыгъэным фэшІ ищыкlагъэр зэкlэ республикэм щагъэцакіэ. План зэхагъэуцуагъэу ащкІэ Іоф ашІэ. Диспансеризациер нэбгырэ пэпчъ

мы аужырэ илъэситІум ешъуагъэхэм зэрахьэрэ бзэджэш агъэхэм зэхапшІэу ахэхъуагъ. Мэзи 7-м къыкІоцІ бзэджэшІэгьэ 437-рэ ешъуагъэхэм зэрахьагъэу къыхагъэщыгъ. Протокол мини 8-м ехъу къулыкъушІэхэм зэхагъэуцуагъ. Шапхъэхэм ади-

2015-рэ ильэсым имэзибл кьыкlоцl республикэм кІэлэцІыкІу 3119-рэ кънщыхъугъ. ГъэрекІо елънтыгъэмэ, ар нэбгырэ 42-кІэ нахыб.

зэрикlун фаер министрэм къыхигъэщыгъ, сыда пІомэ сыд фэдэрэ узи игъом къыхэгъэщыгьэ хъумэ, ащ упэшіуекіоныр нахь ІэшІэх мэхъу. ЗэкІэми къагурыІон фае сымэджэщым игъом зэрэкІонхэ фаехэр. Аужырэ шапхъэхэм адиштэрэ Іэмэ-псымэу къащэфыхэрэри цІыфым ипсауныгьэ нахь къызэтенэным, ІэпыІэгъу рагъэкІыным фэlорышlэх.

Шъон пытэхэм апыщагъэхэм ыкІи мы узыр зиІэхэм алъэныкъокІэ пэшІорыгъэшъ Іофтхьабзэу зэхащэхэрэм нэужым къатегущы агъ АР-м хэгъэгу к юц ІофхэмкІэ и Министерствэ иотдел ипащэу Андрей Федосеевыр. Ащ къызэриІуагъэмкІэ, мыштэрэ аркъ нэпцІ ащэу гъогогьуи 166-рэ агьэунэфыгь ыкІи ахэм пшъэдэкІыжь арагъэхьыщт. Мы лъэныкъомкІэ къулыкъушІэхэм игъэкІотыгъэ ІофшІэнхэр агъэцакІэх, ау джыри нахь лъэшэу ащ лъыплъэнхэу агъэнэфагъ.

Джащ фэдэу республикэм ищапіэхэм шъон пытэу ащыіуагъэкІыхэрэм ядэгъугъэ, шапхъэхэм зэрадиштэрэм къызэрэугьоигьэхэр тегущы агьэх. Зэхэсыгъом къыща!этыгъэ Іофыгъохэм япхыгъэу унэшъо гъэнэфагъэхэри ашІыгъэх.

ПІАТІЫКЪО

Сурэтхэр Іэшьынэ Асльан тырихыгъэх.

Гьогу хьугьэ-шІагьэхэм нэбгырэ 48-рэ ахэк одагь, гъэрек о ельытыгьэмэ, нэбгырэ 12-кІэ ар нахь макІ.

гъогу хъугъэ-шlагъэхэм ахэкІуадэх, ежь-ежьырэу хьадэгъур къызфахьыжьы. Джащ фэдэу шапхъэхэм адимыштэрэ шъон пытэхэм арылыкыгъэхэм япчъагъэ мы илъэсым процент 15-кІэ нахьыб. Ар къыдэтлъыти, тизэхэсыгьо ведомствэ зэфэшьхьафхэм ялІыкІохэр къедгъэблэгъагъэх. ГумэкІыгъохэм ядэгъэзыжьын тызэгъусэу теусэн — къыІуагъ Н. Широко-

Демографием ылъэныкъокІэ республикэм и юфхэм язытет зыфэдэм, 2015-рэ илъэсым пыкІыгъэ мэзиблым къыкІоцІ зидунай зыхъожьыгъэхэм яп-

хыгъэ узхэм нэбгырэ 1786-рэ арылыкыгь, гъэрекю мыщ фэдэ уахътэм — нэбгырэ 2159-рэ. Гу-лъынтфэ узхэм апкъ къикІыкІэ зидунай зыхъожьыгъэхэм япчъагъэ мы илъэсым нэбгырэ 379-кІэ нахь макІ. Адэбз узым мэзи 7-м къыкІоцІ нэбгырэ 598-рэ илІыкІыгь (гъэрекІо — 568-рэ). ЖьыкъэщэпІэ органхэм япхыгьэ уз зэфэшъхьафхэм нэбгыри 121-рэ арылІыкІыгъ, ар 2014-рэ илъэсым елъытыгъэмэ, 26-кІэ нахьыб. Мы лъэныкъомкІэ зэрэ Урысыеу гумэкІыгьо зэрэхэтыр министрэм къы-

Гъогу хъугъэ-шІагъэхэм нэб-

ШэпхъакІэхэм адиштэу

Илъэсыкіэ еджэгъум ехъуліэу республикэм иеджапіэхэм адыгабзэмрэ адыгэ литературэмрэкіэ тхылъыкіэхэр аіэкіэхьагъэх. Къыдэкіыгъакіэхэм яхьыліагьэу мы мафэхэм гущыіэгьу тшіыгьэ гуманитар шіэныгъэхэм апылъ республикэ институтым инаучнэ ІофышІэ шъхьаІэу Ситимэ

нэ къэралыгъо шэпхъакІэхэм адиштэу апэрэу Адыгеим зэреджэхэрэ тхылъхэр къыщыдэкІыгъэх, — къејуатэ Сарэ. — Ахэм ащыщых я 5 — 9-рэ

ГъэсэныгъэмкІэ федераль- классхэм ащеджэрэ мыадыгэ кІэлэцІыкІухэм апае адыгабзэмкІэ тхылъхэр ыкІи литературэмкІэ учебникхэр.

ТхылъыкІэу къыдэкІыгъэхэр электроннэ шыкіэм тетэу гьэп-

сыгьэх, видеоматериалхэр ягьусэх. Ахэр АР-м гъэсэныгъэмрэ шІэныгъэмрэкІэ и Министерствэ исайт ибгъотэщтых. Сайтым ыцІи къетІон: minobr.ru/audio.

Электроннэ шІыкІэм тетэу гъэпсыгъэ тхылъхэр тэ тикІэлэеджакІохэм ямызакъоу, адыгабзэ зэзыгъашІэ зышІоигъохэм зэкІэми (ІэкІыб къэралыгъохэм ащыпсэухэрэри ахэтэу) агъэфедэн алъэкІыщт.

Илъэсыбэхэм къакІоцІ Къэрэтэбэнэ Асыет итхылъхэмкІэ кІэлэеджакІохэр еджагьэх. Джы илъэскіэ узэкіэіэбэжьмэ, тор куп зэхэтэу шэпхъакІэхэм адиштэу апэрэу лъэпкъ еджапІэхэм яублэпІэ классхэм апае тхылъхэр къыдагъэкІыгъэх. Авторхэр Анцокъо Сурэт, КІэсэбэжъ Нэфсэт, Индрысэ Роз ыкІи Къатмэс Нэфсэт. А тхылъхэмкіэ кіэлэеджакіохэр еджэпіэ зырызхэм икіыгъэ илъэсым ащеджагъэх. Мыекъуапэ иеджапІэхэу адыгабзэр зыщакІурэмэ ащыщэу 5-мэ ыкІи район гупчэхэм яеджапІэхэм ахэр ащауплъэкІугьэх. Джы авторхэр кІэлэегъаджэхэм аlукlэнхэшъ, тхылъхэм атегущы Іэщтых. КІэлэегъа--ы мехежд чехішошк мехежд тэхэзэ, авторхэм тхылъхэм юф адашІэжьынышъ. 2016-рэ илъэсым къыдэкІыжьыщтых.

Илъэс пчъагъэм я 11-рэ классхэм литературэмкІэ тхылъ яІагъэп. Джы шэпхъакІэхэм адиштэу тхылъыкІэ къыдэкІыгъ. Ар зэдатхыгъ Мамый Руслъан, ХьакІэмыз Мирэ, Хьамырзэкъо Нуриет, Шъхьэлэхъо Дарико, ХъокІо Светланэ ыкІи Шэуджэн Тэмарэ. Ащи аудиоматериалхэр игъусэх. Тхылъым авторыкІэхэр дэхьагьэх. Ахэм ащыщых Мэхъош Руслъан, Пэнэшъу Хьазрэт, Мурэтэ Чэпай, Хъунэго Саид, Къуикъо Шыхьамбый, Дэрбэ Тимур ыкІи нэмыкІхэр.

Мы тхылъымкІи я 2-рэ, я 6-рэ, я 7-рэ, я 8-рэ классхэм апаехэмкіи еджапіэхэм илъэсныкъорэ ащеджэнхэу игъо ифагъэх. Ау я 2-рэ ыкІи я 7-рэ классхэм апае еджэнымкІэ ІэпыІэгъухэр мы илъэс еджэгъум иублапіэ апэрэу еджапіэхэм аlэкlэхьагъэх.

ЛитературэмкІэ тхылъхэм тапэкІэ усэхэр нахьыбэу адэтыгьэх. Прозэр мэкlагьэ, ахэм урыс авторхэм атхыгъэхэр зэдзэкІыгьэхэу ахэтыгьэх. КІэкІэу ыкІи сабыйхэмкІэ гурыІогьошІоу адыгэ тхакІохэм атхырэр бэп. Ащ къыхэкІэу авторхэр тхакІохэм ялъэlухэу, тхыгъэ кlэкlхэр ахэм къарагъэтхэу къыхэкІыщтыгь. Джыри а шіыкіэр лъыдгъэкІотагъ.

Я 2-рэ классхэм яучебник ХъокІо Марыетрэ сэрырэ Іоф дэтшІагъ. Джы я 3 — 4-рэ классхэм апае реджэнхэу тхылъым тыдэлажьэ. Я 6-рэ классым Цуамыкъо Тыркубый Іоф дишІагъ, я 8-рэ классым пае тхылъым Къуныжъ Мыхьамэтрэ Мамый Мариетрэ дэлэжьагьэх. Джы я 9 — 10-рэ классхэм апае адыгэ литературэр ары кІэу къыдэмыкІыгъэу къэнагъэр. Ахэми авторхэм Іоф адашІэщт.

СИХЪУ Гощнагъу.

Шъукъетэгъэблагъэ

Апэрэ дунэе заом илъэхъан адыгэхэмрэ къэзэкъхэмрэ зэгъусэхэу зэрэзэуагъэхэм епхыгъэ шІэжь Мафэм фэгъэхьыгъэ Іофтхьабзэхэр республикэм щызэрахьэх.

2015-рэ илъэсым Іоныгъом и 3-м сыхьатыр 18-м культурэм икъэралыгъо бюджет учреждениеу «И. Шъ. Цэим ыцІэкІэ щыт Лъэпкъ театрэм» къыкіэльыкіорэ Іофтхьабзэхэр щыкіощтых:

- хъугъэ-шІагъэм фэгъэхьыгъэ мэфэкІ зэхахьэр; — хъугьэ-шагьэм фэгьэльэн во морол. — Адыгеим итворческэ коллективхэр зыхэлэжьэщтхэ кон-

«Адыгэ макь» Іоныгъом и 2, 2015-рэ илъэс

Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет мы мафэхэм иІэгьэ зэхэсыгьом тхьамэтагьор щызэрихьагь АР-м и ЛІышъхьэу ТхьакІущынэ Асльан. Іофыгьо шъхьа Ізу къызэр зугьоигь эхэр зытегущы-Іагьэхэр 2015-рэ ильэсым иапэрэ мэзих Адыгеим социальнэ-экономическэ хэхьоныгьэу ышІыгьэхэм язэфэхьысыжь ары.

Социальнэ-экономическэ **ХЭХЪОНЫГЪЭХЭМ** язэфэхьысыжь

Мыщ фэгъэхьыгъэу къэгущыІагь АР-м экономикэ хэхъоныгъэхэмкІэ ыкІи сатыумкІэ иминистрэ игуадзэу Вэрэкъо Хьалимэт. Гъэхъагъэу щыІэхэм адакіоу, Урысыем инэмыкі шъолъырхэм афэдэу, лъэныкъо зырызхэмкІэ къэгъэлъэгьонхэм къызэращык агъэр ащ къыхигьэщыгь, ахэр дэгьэзыжыыгьэнхэм пае ятІонэрэ илъэсныкъом Министерствэм и офш эн нахь зэригъэлъэшыщтым къыкІигъэтхъыгъ.

КъыдэгъэкІыжьыныр

Экономикэ къиныгъохэм ямылъытыгъэу, республикэм ит промышленнэ предприятиехэм зыпкъ итэу Іоф ашІэ, лъэныкъо зырызхэмкІэ къэгъэлъэгьонэу яІэхэм ахагъэхъон алъэкІыгъ. Промышленнэ къыдэгъэкІыным ииндекс проценти 108,9-м кІэхьагъ, мыщкІэ Адыгеим Къыблэ федеральнэ шъолъырым пэрытныгъэ щиІыгъ. Ежьхэм къыдагъэкІыгъэ продукцием, фэІофашізу агъэцэкіагъэхэм сомэ миллиард 24-рэ фэдиз атефагъ, гухэлъэу щы агъэр пропенти 120 8-кІэ гъэцэкІагъэ хъугъэ. Республикэм ипредприятие пэрытхэм ащыщхэм къэгъэлъэгъонэу яІэхэм къарагъэхъун алъэкІыгъ. ГущыІэм пае, 2014-рэ илъэсым егъэпшагъэмэ, Мыекъопэ редукторышІ за-

водым мы илъэсым заказэу иІэр процент 40-кІэ нахьыбэ хъугъэ. «Картонтарэм» зыпкъ итэу Іоф ешІэ, Мыекъопэ машинэшІ заводым ипродукцие зэрэlуигъэкlыщтым пылъ, непэ бэдзэрым нахь ищыкІэгъэ пкъыгъохэр къыдигъэкІынхэ гу-

Мэкъумэщ хъызмэтыр

Агропромышленнэ комплексым щылажьэхэрэм ІэпыІэгъу афэхъугъэным пае мы илъэсныкъом къыкІоцІ сомэ миллион 332,5-рэ аlэкlагъэхьагъ. Ащ щыщэу сомэ миллион 304,6-р федеральнэ гупчэм, сомэ миллион 27,9-р республикэ бюджетхэм къатІупщыгъэх. Къуа-

джэм хэхъоныгъэ ышІынымкІэ анахь мэхьанэшхо зиІэ лъэныкъохэм ашыш социальнэ инфраструктурэм игъэпсын къыдыхэлъытэгъэ Іотфхьабзэхэм ягъэцэкІэн. Ащ хэхьэх газ ыкІи псырыкІуапІэхэм, фельдшер-мамыку ІэзапІэхэм, еджапІэхэм яшІын, джащ фэдэу къуаджэм

Іоф щызышІэрэ унэгъо ыкІи специалист ныбжьык эхэм псэупіэхэр зэрагьэгьотынымкіэ іэпыІэгъу афэхъугъэныр. 2015рэ илъэсым иапэрэ мэзихым федеральнэ бюджетым къытІупщыгъэ сомэ миллион 38,2рэ, республикэ мылъкоу сомэ миллион 18,6-рэ а лъэныкъохэм апэІуагъэхьагъ.

Мэкъумэщ хъызмэтым щылажьэхэрэм сомэ миллиарди 5,5-рэ зытефэрэ продукцие

илъэсныкъом къыдагъэкІыгъ, гъэлъэгьоныр проценти 103,8-м кІэхьэ. Мыгъэ коцэу тонн мин 500,4-рэ фэдиз къахьыжьыгъ, зы гектарым гурытымкІэ центнер 52-рэ къырахыгъ.

Къэралыгьо ІэпыІэгьум ишІуагъэкІэ, чъыгхатэхэм арагъэубытырэр илъэс къэс нахьыбэ мэхъу. Мы мэзихым чъыгхэтэ гектар 70-рэ Адыгеим щагьэтІысхьагь. ПэшІорыгьэшъэу зэрагьэнэфагьэмкіэ, мы илъэсым апэрэу мыІэрысэ тонн мини 10 фэдиз къаугъоижьыщт. Мы Іофшіэныр лъагъэкіотэщт.

Мэхьанэшхо зиІэ былымхъуным, щэм хэшІыкІыгъэ продукцием икъыдэгъэкІын, нэмыкІ лъэныкъохэми афэгъэзэгъэ предприятиехэм, фермерхэм зыпкъ итэу Іоф ашІэным фэшІ тапэкІи яшІуагъэ арагъэкІызэ

Предпринимательствэр

Бизнес ціыкіум ыкіи гурытым пылъхэм ІэпыІэгъу афэхъугъэныр министерствэм ипшъэрылъ шъхьа вхэм ащыщ. Мыщ къыдыхэлъытэгъэ Іофтхьабзэхэм ягъэцэкІэн мы илъэсым сомэ миллион 726-

> рэ пэlуагъэхьащт, ащ щыщэу сомэ миллиони 142-р республикэ бюджетым къытІупщыщт. Шышъхьэ-Іум и 20-м ехъулІэу сомэ миллион 312-м ехъу зытефэрэ субсидиехэр нэбгырэ 242мэ аратыгьэх.

Бизнесинкубаторыр

Къуаджэм щыпсэурэ цІыф-2014-рэ илъэсым мыщ фэдэ хэм щыlэкlэ-псэукlэу яlэр наиуахътэ егъэпшагъэмэ, а къэ- хьыш/у ш/ыгъэным, ч/ыгу лэжьын предпринимательствэм нахьыбэу хэщэгъэнхэм афэшІ «АгроБизнесИнкубатор» зыфи-Іорэр Адыгеим щагъэпсы. Ащ ишІын 2014 — 2016-рэ илъэсхэм ателъытагъ ыкІи чэзыучэзыоу зэтеутыгъ. Мы илъэсым инфраструктурэм ипсэуалъэхэм яшІын сомэ миллиони 193-рэ пэlуагъэхьагъ, ащкіэ апэрэ чэзыур зэфашІыгь. ПэшІорыгъэшъэу къызэралъытагъэмкіэ, ятіонэрэм игьэцэкіэн сомэ миллион 97-рэ пэlуагъэхьашт, федеральнэ гупчэм сомэ миллион 80, адрэ къанэрэр республикэм къатІупщыщтых. КъыкІэлъыкІощт илъэсхэм къэнэрэ псэолъэш Іофшіэнхэр зэшіуахыщтых, 2016-рэ илъэсым проектыр щыІэныгъэм щыпхырыщыгъэ хъунэу агъэнафэ.

Бюджетыр

Илъэсныкъом бюджетыр гъэцэкlагъэ зэрэхъугъэм къытегущыІагь АР-м финансхэмкІэ иминистрэу Долэ Долэтбый. Ащ къызэриІуагъэмкІэ, бюджетым федэу къихьагъэр сомэ миллиарди 7-рэ миллион 67-рэ мэхъу. Илъэсым телъытагъэу ар процент 52,6-кІэ гъэцэкІагьэ хъугьэ. Ахъщэу зыщыкlагъэхэр сомэ миллион 250,4-м кІэхьэ. Мэзихым гухэлъэу щы-Іагъэхэр, социальнэ пшъэрылъхэр зэкіэ зэшіохыгъэ хъугъэх, ау ятІонэрэ илъэсныкъом гумэкІыгьохэр къэуцунхэ зэрилъэкІыщтыр министрэм къыІуагъ.

2015-рэ илъэсым иятІонэрэ мэзих бюджетыр гъэцэкlагъэ хъунымкІэ, экономикэм хэхъоныгъэхэр ышІынхэмкІэ ыкІи зыпкъ итынымкІэ, социальнэ пшъэрылъхэр зэшІохыгъэнхэмкІэ амалэу. ІэпэчІэгьанэу шыІэхэр зэкІэ гъэфедэгъэнхэ зэрэфаер, мыщкІэ ведомствэхэм, муниципальнэ образованиехэм яІофшІэн нахь агъэлъэшын зэрэфаер ТхьакІущынэ Аслъан къыхигъэщыгъ.

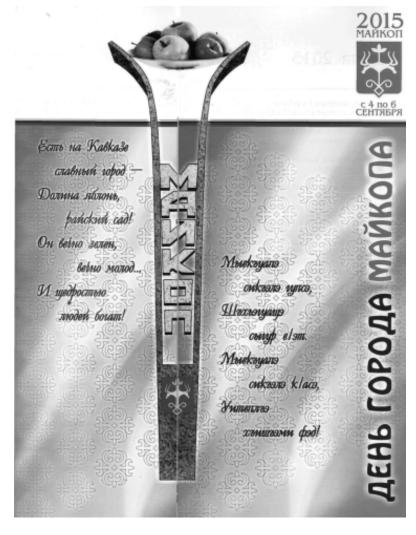
Шъачэ-2015-рэ

Мы илъэсым къалэу Шъачэ щыкощт экономическэ форумым сомэ миллиард 34-рэ фэдиз зытефэщт инвестиционнэ гухэлъхэр ыкІи инвестиционнэ площадкэ 52-рэ Адыгеим рихьылІэнхэу агъэнафэ. Ащ хэхьащтых зекІоным, агропромышленнэ комплексым. промышленностым ыкІи псэолъэшІыным япхыгъэ проектхэр.

ТХЬАРКЪОХЪО Адам.

О ІОНЫГЪОМ и 4 — 6-м МЫЕКЪУАПЭ ИМЭФЭКІ

— Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо филармоние Іоныгъом и 4-м щыкІощт зэхахьэмкіэ мэфэкіыр едгьэжьэщт, — къеlуатэ Цэй Розэ. — Къаутхтышк мехтыдеп фылы мел зыщающт пчыхьэзэхахьэу пчыхьэм сыхьатыр 4-м аублэщтым тиреспубликэ и Іэшъхьэтетхэр, Мыекъуапэ ипащэхэр, Правительствэмрэ Парламентымрэ якъулыкъушІэхэр хэлэжьэщтых. ШэнышІу зэрэхъугъэу, Соловьев зэшыхэм ацІэкІэ агъэнэфэгъэ шІухьафтынхэр афагъэшъошэщтых. МэфэкІ концертыр гъэшІэгъон хъущтэу тэлъытэ.

Къэлэ паркым «Ныбджэгъу зэlукlэгъухэр» зыфиlоу щызэхащэщтым щыуджыщтых, орэдхэр къыщающтых, зыщагъэпсэфыщт.

– Іоныгъом и 5-м мэфэкІыр лъагъэкІотэщт, ермэлыкъыр зэхащэщт.

- Сыхьатыр 9-м ермэлыкъыр аублэщт, мафэм сыхьатыр 2-м нэс кІощт. Къалэм иурамхэу Советскэм, Краснооктябрьскэм сатыушІхэм Іоф ащашІэщт.

- Экономикэм, гъэсэныгъэм, искусствэм, нэмыкІхэм афэгъэхьыгъэ къэгъэлъэгъонхэр зыфэдэштхэр къытаІоба.

– ІэпэІасэхэр, сэнаущыгьэ зыхэлъ ныбжьык Іэхэр, фэшъхьафхэр зыхэлэжьэрэ къэгъэлъэгъонхэр илъэс къэс зэхэтэщэх. Мыгъэ анахьэу тынаІэ зытедгъэтыщтыр лІэужхэр зэфэзыщэрэ Іофыгъохэр ары. Опыт ин зиІэхэм акІырыплъыщтых, ныбжьыкІэхэр яшІэныгъэкІи, ягуетыныгъэкІи щыІэныгъэм зэрэхэуцохэрэм уасэ еттыщт. Пэрыт техникэр зыІэ къизыгъэхьагъэхэм экономикэм шІуагъэу къыфахьыщтыр макІэп.

- СпортымкІэ зэнэкъокъухэр зэрэкІощтхэм сыда къыхэбгъэщы пшІоигъор?

— Спорт зэнэкъокъухэр зэхэзыщэщтхэр тиlэх. Культурэмрэ спортымрэ зэпхыгъэхэу фестиваль гъэшІэгъонхэр ти-Іэщтых. МэкъэгъэІухэр къалэм щытшІыщтых. Чемпионым зэхищэщт зэlукlэгъоу пкъым ипсыхьан фэгъэхьыгъэри гъэшІэгьон хъущтэу тэгугьэ.

— Гъэзетеджэхэри къызыкІэупчІэхэрэм тытегущыІэнэу сыфай. Мэфищэ мэфэкІыр зэрэкІощтыр къезымыгъэкІухэрэм уаІукІагьэба?

- Нурбый, ар упчІэ дэгъу. Зы мафэм зэкІэ Іофтхьабзэхэр зэхэтщэнхэр мытэрэзэу сэлъытэ. Республикэм икъэлэ шъхьаІэ дэсыр нэбгырэ мини 100-м нахьыб. ХьакІэу къытфэкІощтыр макІэп. МэфэкІ зэхахьэхэр зэрэдгощыгъэхэм ишІуагъэкІэ, цІыфхэм языгъэпсэфыгьо уахътэ нахь гъэшіэгъонэу агъэкІощт. ЗэІукІэгъу зэфэшъхьафхэм яплъынхэу, ежьхэри ахэлэжьэнхэу игъо

Литературэм и Илъэс

Урысыем литерату-

чикъалэ ЫРЭГУШХО, ЭГЪЭЛЪАПІЭ

Тикъалэ идэхагъэ тырэгушхо, тиунэ фэтэгъадэ. Мыекъуапэ имэфэкІ мафэхэр Іоныгъом и 4 — 6-м хэдгъэунэфыкІыштых. Къалэм иадминистрацие культурэмкІэ и ГъэІорышІапІэ ипащэу Цэй Розэ мэфэкІ Іофтхьабзэхэм къатедгъэгущыІэ тшІоигъоу зыІудгъэкІагъ.

епхыгъэу мэфэкІым сыда щытльэгьущтыр, зэхэтхыщтыр?

– Іоныгъом и 5-м тхылъым фэгъэхьыгъэ зэхахьэхэм кІэлэціыкІухэри зыныбжь хэкІотагъэхэри, къятэгъэблагъэх. Мыекъуапэ иадминистрацие ипащэу Александр Наролиным къызэрэтиІуагъэу, мэфэкІыр ціыфхэм шіукіэ агу къинэжьын фае. Тхылъыр шІэныгъэм иІункІыбзэу зэрэтлъытэрэм тыкъыпкъырыкІызэ, усэхэм къядгъэджэщтых, тхакІохэр

Тхылъхэм якъэгъэлъэгъон литературэм пыщагъэхэм агу рихьыщт. МэфэкІым хэлажьэрэмэ шІухьафтынхэр афэтшІыжытых — тхылъхэр яттыштых.

Концертхэр

- Къалэм иансамблэхэр мэфэкІым зэрэхэлэ--естышыт мехтшеаж гъуазэба.
- КъэшъуакІохэм, орэды-Іохэм мэфэкіыр къагъэдэхэщт. Лъэпкъ зэфэшъхьафхэм яансамблэхэм искусствэр зикlасэхэр зэфащэщтых.
- **Москва е фэшъхьаф** къэлэшхохэм артист цІэрыІохэр къарыкІыщтмэ зэрагьашІэ ашІоигьоу тигъэзетеджэхэр къыкІэупчІэх.
- Адыгеим иартистхэр арых Мыекъуапэ ипчэгу шъхьаІэу Лениным ыцІэкІэ щытым щыкІощт мэфэкІ концертым хэлэжьэщтхэр. Къэбэртэе-Бэлькъарым иорэдыlоу, Адыгэ Республикэм изаслуженнэ артистэу СултІан-Ураган мэфэкІым къедгъэблэгъагъ.
- Нэрыльэгъу ІэпыІэгъухэм Мыекъуапэ къагъэкІэракІэ. Къалэм итарихъ къэжъугъэлъа-

гьо зыхьукІэ сыд фэдэ гупшыса Іофым хашъулъхьэрэр?

- Мыекъуапэ дэсхэм, тихьакІэхэм къалэм итарихъ нахьышІоу ядгьэшІэным тыпыль. Мыекъуапэ итарихъ ижъырэ сурэтхэмкІэ къэтэІуатэ, къэгъэлъэгъоныр В. Лениным ыцІэкІэ щыт пчэгум къыщызэІутхыгъ. АдыгабзэкІи, урысыбзэкІи мэфэкІым фэгъэхьыгъэ гущыІэхэр

— Республикэм имэфэк**I** мафэхэр шІэхэу хэдгъэунэфыкІыщтых. Къалэр зэІукІэгъухэм ахэлэжьэным фэхьазыра?

ІофшІэным гъэхъагъэу щашІырэр мэфэкІхэм ащызэфахьысыжьы. Спорт зэнэкъокъухэр, концертхэр зэхащэх. ЗэкІэ Іофтхьабзэхэм тафэхьазыр. Адыгэ шъуашэм и Мафэ Іоныгъом и 28-м тиреспубликэ щыкІощт, ащи тыхэлэжьэщт.

— Мыекъуапэ нахь дахэ хъугъэу олъыта?

— Ар уахътэу зэбгъапшэрэм елъытыгъ. Тикъалэ хэхъоныгъэ инхэр фэхъугъэх. ЗыгъэпсэфыпІэ паркыр, стадионхэр кіэракіэх. Ти Ліышъхьэу ТхьакІущынэ Аслъан, Правительствэм ащкІэ тафэраз.

— ТизэдэгущыІэгъу икІ эухым сыда гъэзетеджэмэ къяпІо пшІоигьор?

Тикъалэ тырэгушхо, тэгъэлъапіэ. Мэфэкіым чанэу хэлэжьэнхэу, гушІуагьо зэкІэми къафихьынэу тэгугъэ, ты-

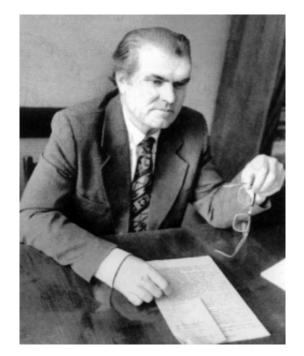
– ШъуигухэлъышІухэр къыжъудэхъунхэу шъуфэтэІо.

Тхьауегъэпсэу.

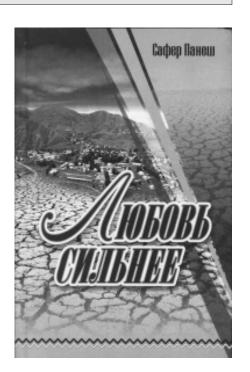
ЕМТІЫЛЪ Нурбый.

О ТХЫЛЪЫКІЭХЭР

ЩыІэныгъэм Къыхэхыгъэх, узыІэпащэу уяджэ

Адыгеим инароднэ тхакІоу, Урысые Федерациемрэ Адыгэ Республикэмрэ культурэмкІэ язаслуженнэ ІофышІэу, «Адыгеим и Щытхъузехь» зыфиІорэ медалыр къызыфагъэшъошагъэу Пэнэшъу Сэфэр ыныбжь ильэс 85-рэ зэрэхъурэм ипэгъок Тэу иповестьхэм ащыщхэр урысыбзэкІэ зэдзэкІыгъэхэу къыздэхьэгъэхэ тхыль «Любовь сильнее» шъхьэу иІэу къыдэкІыгъ.

Тхылъыр Адыгэ республикэ тхылъ тедзапіэм къыдигъэкіыгь. Аш къыдэхьэгъэ повестьхэр щыІэныгъэм къыхэхыгъэхэшъ, узыІэпащэу уяджэ, къаІотэрэ хъугъэ-шlагъэхэри пшlошъ мэ-

Филологие шІэныгъэхэмкІэ докторэу Мамый Руслъан итхыгъэ инкІэ тхылъыр къызэІуехы ыкІи игъэкІотыгъэу къыщыреІотыкІы авторым итворчествэ. Ащ къыкІэлъыкІорэ повестэу «Последняя весна Четукхабля» зыфиlорэр (адыгабзэкІэ къызыдэкІым шъхьэу иlагьэр «Псыкъаргьом ычlэгь») анахьэу зыфэгъэхьыгъэр Краснодар псыубытыпІэ иныр ашІы зэхъум агъэкощыгъэ къуаджэхэм ащыпсэущтыгъэхэм къызыщыхъугъэ, ягупсэ чІыпІэхэр зэрэчІанагъэм лыузэу, гуузэу аригъэшІыгъэхэр ары. Ахэр зы къуаджэ, КІэтыкухьаблэкІэ авторыр зэджагъэм, ащ щыпсэущтыгъэхэм, анахьэу повестым герой шъхьа эу хэт Лымафэкъо Ліыхъудыдж (Исхьакъ) иобразкіэ, ащ ыгу щышіэхэрэмкіэ Іупкі эу къыщыреі отыкіы.

Ліыхъудыдж иіокіэ-шіыкіэхэр, къызщыхъугъэ, игъашІэ

зыщигъэкІогъэ икъуаджэ, ащ ихьанэ-гъунэ чІыпІэхэу игупсэхэр зэрэчІинагъэхэм, ятэжъхэр, янэжъхэр, нэмык иlахьыл благъэхэр зыдэлъхэ къэхалъэр псычІэгь зэрэхъугьэм ыгу щагъашІэрэр авторым къыІуатэ зыхъукІэ, гур агъэузы. Ар ЛІыхъудыдж къин дэдэ къызэрэщыхъугъэм ишыхьат повестым авторым кІэухэу фишІыгъэр. Игупсэ чІыпІэхэр чІинагъэхэмэ, щыІэныгъэм ежьыркІэ зи тхъагъо хэмылъыжьэу ЛІыхъудыдж ылъытагъ. Ары авторым повестым кlэухэу фишІыгъэм къыригъэкІыгъэр.

ЛІыхъудыдж ишъхьэгъусэгъэ Марыет, лъфыгъэхэр зыфигъотыгъэхэр дунаим ехыжьыным ищынагъо къызышъхьэрэхьэм, къыкІэлъэІужьыгъагъ ятэ-янэхэр, иlахьылхэр зыдэльхэ къэхальэм дальхьажьынэу. Ау къуаджэр зэрагъэкощыщтым, ащ икъэхалъэ дэлъ хьадэхэр чахыжьынхэшъ, Адыгэкъалэ къыщызэІуахыгъэ къэхалъэм зэрэщычатІэжьыщтхэм фэшІ къоджэдэсхэм къафагъэпытэгъагъ хэт ліагъэкіи якъэхалъэ дамылъхьажьынэу. Ау ЛІыхъудыдж ащ къыубы-

тыгъэп, ишъхьэгъусэ илъэlу фегъэцакІэу ыІуи, зэлІэм къуаджэм икъэхалъэ щаригъэгъэтІылъыгъ. ПсычІэгъ хъуми зыдэщылъ чІыпІэр къышІэжьыным паеу ыІуи, иныо икъэ дэжь пкъэу лъагэ щычІитІэгъагъ. Къуаджэр зыдэщысыгъэри къэхалъэщтыгъэри псычІэгъ зэхъухэм, Ліыхъудыдж къуашъомкіэ ащ бэрэ кіощтыгъ, иныо дэгущыlэу, игукъанэхэр риlуатэхэу кІэрысыщтыгъ. Иныуи къыдэгущыІэжьырэм фэдэу къыщыхъущтыгъ.

Ащ фэдэу ЛІыхъудыдж иныо зыщычІэтІагъэм кІуагъэу хыуаем хиубыти, къуашъоу зэрысыр зэпыригъэзагъ, ежьыри ащ хэкІодагъ. ЦІыфхэм язакъоп, щагу псэушъхьэхэми къызыщыхъугъэхэ, зэсэгъэхэ чІыпІэхэр зыгу пымыкІхэрэр къахэкІых. Ащ ишыхьат, гущыІэм пае, унагъом чэмэу е шкІэхъужъэу ыщагъэр ыдэжь къэкІожьэу бэрэ къызэрэхэкІырэр. ЛІыхъудыдж ихьэу авторыр МышъыдкІэ зэджагъэм къехъулІагъэу повестым къыІуатэрэри ащ фэд.

Ліыхъудыдж фэмыхъукіэ икъуаджэ къыбгынэн, Адыгэкъалэ къыщыратыгъэ унэм кІожьын фаеу хъугъэ. Хьэри зыдищэжьыгъ, рипхыгъ, ау зэрепхыгъэр зэпишхыкІи, Мышъыд къуаджэу щымы!эжьым к!уагъэ, ащ щыкІодыгъ.

Тхылъым къыдэхьэгъэ повестэу «Любовь сильнее» зыфиюорэр зыфэгъэхьыгъэр шъхьэм къејуатэ. Шјулъэгъуныгъэ дахэм иІэшІугъэ, шІулъэгъуныгъэ джэуапынчъэм идыджыгьэ ІупкІэу, хъугьэ-шІэгъэ гъэшІэгъонхэмкІэ авторым повестым къыщыреІотыкІы. Мы тхылъым къыдэхьэгъэ повестэу «Сыновний долг» зыфиlорэр ліэшіэгъуныкъо фэдиз хьазыркІэ узэкІэІэбэжьмэ, тхылъ шъхьафэу Москва къыщыдэкІыгъагъ. Ар анахьэу зыфэгъэхьыгъэр еджэгъэшхоу, гьэсэныгьэ дэгьу зэзыгьэгьотыгъэхэми къызщыхъугъэ къуаджэр зихъэтэпэмыхьхэр, къэзылъфыгъэ яни гум изынэхэрэр къазэрахэкІхэрэр ары.

Абасэкъо Къутасэ зы лъфыгъэ нахь иІагъэп. Ыкъоу Темыр цІыкІугъэ илІ дунаим ехыжьи, шъузабэу къызэнэм. КІалэм ипІун, иІыгъын Къутасэ къиныбэ тырилъэгъуагъ, нэрэ псэрэкІэ ригъэджагъ, ау ар Темыр къызэхишІыкІыжьыгъэп. КІэлэегъэджэ институтыр Мыекъуапэ къыщиухи, шІэныгъэ-ушэтыпІэ институтэу ащ дэтым Іоф щишІэнэу заштэм, къуаджэм къызэрэкІорэр макІэ хъугъэ, янэ ичэм ригъэшхын мэкъу имыlэкlи, кlымафэм ыгъэстыщт пхъэм фэныкъокІи ыгъэгумэкІыщтыгъэп. Ащ фэдэу къыфыщыт къом дэйкІэ тыригъэгущыІэнхэу Къутасэ фэягъэп, ащ фэгъэхьыгъэу тхьаусыхэу къоджэдэсхэм зэхаригьэхыщтыгьэп. Ыкъо зэриухыинэу къыгъотыщтыгъэр къинэу зыхэтым, ыдэжь къэмыкІоу охътабэ зэрэтыригъашІэрэм итхьаусыхэ зыфишІырэм, ышъхьэ хэгьэнагьэу, къуаджэм къэкІонэу уахътэ химыгъуатэу зэриІорэр ары. Инасыпти Къутасэ гъунэгъушІу иІагъ, ШъэокІасэкъо Таймэзрэ ащ ишъхьэгъусэ Гощдахэрэ янэрылъэгъугъ Къутасэ къинэу зыхэтыр, къыфэдэгъу дэдагъэх, яамал къызэрихьэу ІэпыІэгъу къыфэхъущтыгъэх.

ГъунэгъушІу уиІэным адыгэхэм мэхьанэшхо зэрэратырэр, гъунэгъумрэ гъончэджымрэ зэрэзэфагъадэрэм шъыпкъагъэу хэльыр мы повестым щыпхы-

«Братья Шаваековы» ышъхьэу тхылъым къыдэхьэгъэ повестри Москва къыщыдэкІыгъагъ. Ар анахьэу зыфэгъэхьыгъэр мылъкум нахьырэ напэ зимыІэхэр, яфедэ къыхэкІынкІэ ашІэмэ, къызэрэоблэнхэ зэрэщымы р, хьилагъэхэр къызыпфызэкъозыдзэщтхэр ары. Ар Іупкіэу, узыіэпищэу Шъэуаекъо къопцІэ нэшхъо зэшищым хьилагъэу къуаджэм щыщ тхьамыкІэу Нэкъачыу, ащ нэмыкіэу Гъукіэшъао ыкъо кІэлакІэм, Гъэзэуат адызэрахьагъэхэр повестым щыпхырыщыгъэх. Тхылъыр къызэриухырэр шІу угу имылъэу шІу къызэрэбдэмыхъущтыр ары. Шъэуаекъо зэшищыр ятхьэцагъэ екІодылІэжьыгъэх.

Мы Іофшіагьэм къыдэхьэгьэ повестьхэр адыгабзэкІэ къызыдэкІхэм ямыджагьэхэр, анахьэу урысхэу, нэмыкі ціыф лъэпкъхэу адыгабзэкІэ еджэнхэ зымылъэкІыхэрэр еджэхэмэ агу рихьынхэу къысщэхъу. Тхылъыр къызэрэзэ уихырэ тхыгъэ инэу зигугъу къэсшІыгъэм филологие шІэныгъэхэмкІэ докторэу, художественнэ -писши нифехеек мехеслихт къэу пылъ Мамый Руслъан итхыгъэ еджэхэрэм Пэнэшъу Сэфэр итворчествэ зыщагъэгьозэнымкІэ ишІуагьэ къякІыщт.

Джыри зэ къэсІожьымэ сшІоигъу тхылъым къыдэхьэгъэ повестьхэм къаготэрэ хъугъэшіагъэхэр пшіогъэшіэгъонхэу, узыІэпащэу узэряджэрэр.

СИХЪУ Гощнагъу.

НыбжьыкІэ 1282-мэ Іофшіапіэ къафагъотыгъ

Зыныбжь имыкъчгъэхэм яІофыгъохэм ыкІи ахэм яфитыныгъэхэр къзухъумэгъэнхэм фэгъэзэгъэ республикэ комиссием изэхэсыгъо мы мафэхэм шы-Іагь. Ар зэрищагь АР-м ивице-премьерэу Наталья Широковам. Іофтхьабзэм къекІолІагъэхэр Іофыгъуихымэ ахэплъагъэх.

Зыныбжь имыкъугъэхэм охътэ гъэнэфагъэм къыкІоцІ Іофшапіэ ягъэгъотыгъэным фэші Іофшіапіэ ягъэгъотыгъэнымкіэ ГъэІорышІапІэу Адыгэ Республикэм итым зэхищэрэ Іофтхьабзэхэм къызэрэугъоигъэхэр атегущыІагъэх.

Зыныбжь имыкъугъэхэм ІофшІапІэ ягъэгъотыгъэным, анахьэу гъэмэфэ зыгъэпсэфыгъо лъэхъаным, Гупчэм лъэшэу ына-Іэ тет. Мы илъэсым зыныбжь имыкъугъэ нэбгырэ 1750-мэ Іофшіапіэ къафагьотынэу щыт. Ащ пэlухьанэу республикэ бюд-

жетым щыщэу сомэ миллионрэ мин 450-рэ агъэнэфагъ. Мы илъэсым иапэрэ мэзих илъэс 14-м къыщегъэжьагъэу 18 зыныбжь ныбжьыкІэ 1282-мэ охътэ гъэнэфагъэм къыкІоцІ ІофшІэпІэ чІыпІэхэр арагъэгъоты-

— Зыныбжь имыкъугъэхэм остик синестытосться спришфо шъыпкъэ Іофэу зэрэщытыр къыдыхэлъытагьэу, республикэ бюджетым къытІупщырэ ахъщэм зэхъокІыныгъэхэр фэхъугъэх. Ар сомэ миллионрэ мин 560рэ хъугъэ. Аш къыхэкlыкlэ. Іофшіапіэ зэдгьэгьотыщт нэбгырэ пчъагъэм илъэсым ыкІэ нэс хэхъонэу тэльытэ, — ею цыфхэм Іофшіапіэ ягъэгъотыгъэнымкІэ къэралыгъо ГъэІорышІапІэу Адыгэ Республикэм щыІэм ипащэ игуадзэу Татьяна Галактионовам.

Арэу шытми, зыныбжь имыкъугъэхэр зыштэнэу фэмыехэри къыхэкІых, анахьэу ахэр коммерческэ организациехэр ары. Джащ фэдэу зыныбжь имыкъугъэхэм Іофшіапіэ ягъэгьотыгьэнымкІэ муниципалитетефеє дешаха едефенеала мех дэп, нахь макІэ зыгъэнэфагъэхэм Іофшіапіэ арагъэгъотышъурэп. КъэкІорэ илъэсхэм а лъэныкъом фэгьэхьыгьэу бюджетым ахъшэ къыдалъытэн зэрэфаем къызэрэугьоигьэхэр тегушы агъэх.

Джащ фэдэу кіэлэпіупкіэр аугъоинымкІэ ІофшІэнэу хьыкум приставхэм зэхащэхэрэми тегущы агъэх. 2015-рэ илъэсыр къызихьагъэм къыщегъэжьагъэу мыш епхыгъэ loф миным ехъу къаlэтыгъ. ЧІыфэу сомэ миллион 218-м ехъу хэлъ. Чыфэр къэзымытыжьырэ нэбгырэ 97-мэ джырэ уахътэм алъэхъух.

ПІАТІЫКЪО Анет.

Іоныгъом и 2, 2015-рэ илъэс «Адыгэ макь»

ТИЮБИЛЯРХЭР

Филологие шІэныгъэхэмкІэ докторэу Цуекъо (Хьапыщт) Нэфсэт илъэс 40-м ехъугъ зысшІэрэр. ТыгукІэ тызэпэблагъэу, шъхьэкіафэ зэфэтшіэу, тызэлъыкІоу щыт. Ар тянэ-тятэхэр зэныбджэгъу хьалэл зэрэзэфэхъугъагъэхэм къыхэкlыгъ. Нэфсэт янэ-ятэхэу Аминэтрэ Муратэрэ ыкІи сэ сянэ-сятэхэу Нэхэе Сарэрэ Нэшъэрдинэрэ аужырэ илъэсипшІхэм Адыгэкъалэ щыпсэущтыгъэх (щыІэжьхэп, Тхьэм джэнэтыр къарет). Мы унэгъуитІур тфэу зэтет унэм зэдычІэсхэ хъугъагъэ. Сабыибэ зыпІугъэ нитІур шІэхэу зэгурыІуагь, яшъхьэгъусэхэу Хэгьэгу зэошхом имашlо къыхэкІыжьыгъэхэри зэфэгумэкІхэу, зэрэлъытэжьхэу хъугъэ. Тэри, Нэфсэтрэ сэрырэ, ныбджэгъуныгъэ-хьалэлныгъэ тазыфагу къихьагъ.

Нэфсэт ыцІэ къыгъэшъыпкъэжьэу мэпсэу. Хэти инэф, ифабэ нигъэсы шІоигъу. Сыдигьо ylyкlагьэми, ынэгу ихыгь. Анахьэу етІани сэ Нэфсэт сыІукІэмэ сшІоигьоу зыхъурэр гукъанэ горэ сиІэ хъумэ ары. Бзылъфыгъэ Іушым уигъэрэхьатыни, къыоушъыини, шІум уфиузэнкІыни елъэкІы: «Ащ фэдизэу зи къэхъугъэ щыІэп. Адэ зыгорэми угу хигъэкІыщт, зыгорэми угу къыІэтыщт. ЦІыфхэр зэкІэ зэфэдэп ныІа! Хъугъэ, угу емыгъэкіу, къыіуагъэмкіэ ежьыри кІэгьожьыгьахэу щысын фае. Фэгъэгъу, ори нахь урэхьатыжьыщт». Ащ фэдэ гущыІэхэм ауж нахь зыкъэошІэжьы...

Адыгэ къэралыгьо кІэлэегьэджэ институтым тыщеджэ зэхъум тІуми тишъыпкъэу студент научнэ конференциехэм тахэлажьэщтыгьэ. Джащ фэдэу зэгорэм докладэу «М. Ю. Лермонтовым итворчествэ адыгэхэм чІыпІэу щаубытырэр» зыфигорэр къызысэштым, Нэфсэт, ныбжьэу иІэм емылъытыгъэу, упчІэ чъэпхъыгъэхэр къыситыгъагъэх. Джэуапэу къэстырэмэ амыгьэразэу, етlани упчlэхэр къыстыритакъо зэхъум, сигъэпшъи, мырэущтэу есlогъагъ: «Арэп, мыр джыри студент ІофшІагь ныІэп, Іоф дэсшІэжьын мурад сиІ».

Цуекъо Нэфсэт цІыф гумэкІылэ-хьалэлэу зэрэщытым дакloy шъыпкъэlоныр икlac. Умызафэу шІошІы зыхъукІэ, ухэтми къыпфигъэгъущтэп, ыгу илъыр занкІэу къыуиІощт. Ащ пае угуи ебгъэрэп, сыда пІомэ зыфиlорэр зэрэтэрэзыр къыбгурэІожьы.

ЩыІэныгъэм нэшіукіэ еплъы

дахэ иІэ зыщыхъурэм упчІэ заулэ есты сшІоигъуагъ.

– Цуекъо ліакъоу узхэхьагъэм лъытэныгъэ ин къызэрэпфишіырэм дэгьоу сыщыгьуаз. Зэгорэм Цуекъо Джэхьфар (Тхьэм джэнэтыр къырет) сызэрыс

кабинетым къихьи

Непэ Нэфсэт ныбжь ыкІуачІэкІи, имылъкукІи Іэпы-Іэгъу зищыкІагъэм деІэщтыгъ. Нэжъ-Іужъхэр шІу тлъэгъунхэу, тафэгумэкІынэу тигъэсагъ.

Уишъхьэгъусэу Зауррэ орырэ пшъэшъэ Іуш хъупхъитіу шъуиі: Бэллэрэ Лейлэрэ. Бэллэ — филологие шіэныгъэхэмкіэ кандидат, унэгъо дахэ иІ, шъэожъыерэ пшъэшъэжъыерэ апіу. Нэнэжъымгъэхэмкіэ доктор узэрэхъугъэр ары. Ащ, шІэныгъэм имызакъоу, гукючіэ ини ищыкіагъ. Хэта анахьэу ащ уфэзгъэчэфыгъэр?

- Тигъунэгъу тхыдэІотэ лІыжъэу ШъхьапцІэжъыкъо Тыутыу бэрэ къысиющтыгь: «Уеджагьэк!э пкІэ иІэп, уемыпщэжьыгьэмэ». Тыутыу ары кІымэфэ чэщ кІыхьэхэм тихьэблэ лІыжъэу ти-

Джащ къыщегъэжьагъэу еджапІэр къэсэухыфэ (илъэсибл фэдизырэ) тихьэблэ лІыжъхэм зыфэдэ къэмыхъугъэ усэхэу, къэбархэу, хъугъэ-шlагъэхэу къа-Іуатэхэрэм сядэІугь. Адыгабзэм иlэшlугъи къысlэкlэхьагъ. Ащ дакloy, сызыгъолъыжькІэ синани loploтэ гъэшlэгъонхэр къысфијуатэщтыгъэх. А ціыф дахэхэу зишІэныгъэ къыздэзыгощыгъэхэм яхьатырэу доктор диссертацием сыдэлэжьагь. Сшынахыжъхэр юристхэти, сэри ялъэуж сырыкІо сшІоигъуагъ, ау синанэрэ тихьэблэ лыжъхэмрэ сагьэшагьэр цыфхэм адэзгощы сшІоигьоу непэ сызыпылъ Іофым сытелэжьы-

Сыда анахь къыбдэхъугъэу плъытэрэр? Сыда нэшіукіэ щыіэныгъэм

уезыгъэплъырэр?

ЩыІэныгъэм нэшіукіэ сеплъы къысфишІагъэр зэрэбэм пае: мамырныгъэ тиреспубликэ илъ, унэгъо зэдэ-Іужь-зэгурыюжь, унэгъо лэжьэкІо-псэуакІо сыкъихъухьагъ, бзылъфыгъэ насып сиІ. силъфыгъэхэр еджагъэх, гъэсагъэх, сиІофшІэн сыгу етыгъ, сипхъорэлъфхэм яшlулъэгъу зэхэсэшІэ, ныбджэгъу хьалэлхэр си-Іэх. Сыд ащ нахьэу щыІэныгъэм сызэрэщыгугъыщтыр? Нэфсэт,

укъызыхъугъэ мафэм фэші гуфэбэныгъэ хэлъэу сыпфэгушю! Псауныгъэ пытэ уиІэу, уибын-унагъо удатхьэу, шіу ехъу уапэ къимыкі эу бэрэ джыри лъэпкъым хьалэлэу уфэлэжьэнэу сыпфэлъаю.

ТХЬАРКЪОХЪО Сафыет.

Филологие шіэныгъэхэмкіэ кандидат, Адыгэ Республикэм изаслуженнэ журна-

Цуекъо ліакъом изэхахьэхэм ащыщ горэм щатырахыгъ.

тіэкіурэ тыгущыіагъэу, зыгорэущтэу тыкъыбнэсынэу хъугъэ. Джэхьфар нахь нэгушю къэхъуи, мырэущтэу къыІогъагъ: «Тинысэ ціыкіу зи къызэрэоттын щыІэп. Ащ тырэгушхо, тэгъэлъапіэ». Сэри ар лъэшэу сигуапэ хъугъагъэ. Нэфсэт, узхэхьэгъэ ліакъом угурыюнымкіэ сыда анахьэу ищыкІагъэр? Сыда ныбжьыкіэхэм а лъэныкъомкіэ къяпіон плъэкіыщтыр?

— ЛІакъоу сызхэхьагъэм сиштагь, щыщ сыхъугь. АщкІэ сянэ ишІуагъэ къысэкІыгъ. Унагьо сихьан зэхъум ащ къысиІогьагь: «Узэрыхьэрэ унагьом зигъэзагъ. Сэ уястырэп, уясщэрэп, о уфаеу окІо. Арышъ, узхахьэхэрэр льытэ, шъхьэкlафэ афэші, аіорэр шіэ, ашіэрэм техь». Ліакъоу сызхэхьагьэри ліэкъо зэгурыюжь-зэдэіужьти, сахэзэгъагъ.

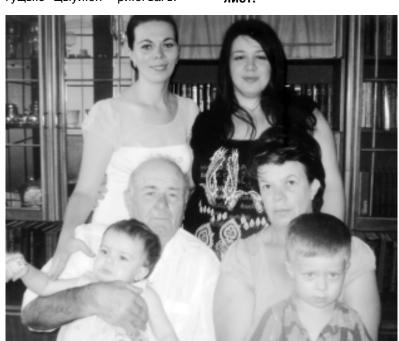
Мафэ горэм шъуадэжь сыкъэкІуагъэу уигуащэ Мыекъуапэ къэпшагъэу сыкъытефэгъагъ. Ышъхьац шъабэу фэужьы зэхъум уянэу Аминэт сыгу къэкІыгъагъ. Ар ціыф гукіэгъоу, шъабэу щытыгъ.

 Сянэ цІыфхэр шІу ылъэгъущтыгъэх. Къин зиІэм апэу екІущтыгъ. Ижэбзэ дахэкІи,

рэ тэтэжъымрэ лъэшэу ахэр ягуіэтыпіэх. Бэллэ зыдэлажьэхэрэм къыфашіырэ шъхьэкіэфагъэр къыгъэшъыпкъэжьызэ, Ставрополь кіэлэегъэджэ институтым щырегъаджэх. Лейлэ — юрист. Адыгэ Республикэм и Апшъэрэ Хьыкум Іоф щешіэ. Анахьэу етіани ахэм шіукіэ афэслъэгъурэр егъашіэми чылэм дэсыгъэхэм фэдэу къабзэу адыгабзэкіэ зэрэгущы эхэрэр ары. Хэт ар анахьэу зишіушіагьэр?

Тиунагъо адыгабзэкІэ тыщэгущыІэ. ПшъэшъэжъыитІумэ ятэ ныбжьи урысыбзэкІэ адэгущыІагъэп. Анахьэу зишІуагъэ къэкІуагъэу слъытэрэр пчыхьэ къэс ячънежьысьом апыга пшысэхэр, рассказ кіэкіхэр къызэрафэсІуатэщтыгьэхэр ары. Сыд фэдиз Іоф сиІэми, къысажэщтыгъэх, пшысэм емыдэlухэу чъыежьыщтыгьэхэп. Сабыитlур, гушІор анэгу кІэлъэу, къысфэразэхэу хэчъыежьыщтыгъэх.

– Бэрэ згъэшІагъоу сызэгупшысэрэр унагъо уиlэу, ліакъоу узхэкіыгъи, узхэхьагъи, гъунэгъоу уиІи, зэгорэм къыбдеджагъэхэу пшъэшъэгъу пфэхъугъэхэри бгъэрэзэнхэ плъэкlэу, уздэкlуап-хъэми укloy Іофшіэгъэшхо птхын зэрэплъэкіыгъэр, филологие шіэныунэ къихьэхэрэм къаlуатэрэмэ сядэІунэу фит сызышІыгъагъэр. Іанэр къызисхьажьыкІэ, сятэ «КІори джы чъыежь» къыси-Іощтыгъэ. Сятэ сыпэуцужьын сыфитыгьэп, ау нэку-нэпс сызэрэхъурэр зелъэгъум, Тыутыу сятэ къыриІогъагъ: «Олахьэ имыгъэкІын, къин, си Хьэпакъ, пхъэнтІэкІу цІыкІу горэ къахьи пчъэкъуахэм къотІысхь». ЕтІанэ сятэ зыфигьази, «Хьапыщтыр, сэ сыздэщысым о гущыІэ щыуиІэп» риІогъагъ.

Нэфсэт иунагъу.

АДЫГОВЕДЕНИЕР

Игупшысакіэ хилъхьагъ

Иуаныкъо Нурбый Рэщыдэ ыкъор Къэбэртэе-Бэлъкъар къэралыгъо университетым и Іофыш Іэ анахыжыхэм ащыщ. Ащ иІофшІагьэхэр зыдэт тхыльэу «Избранные труды» зыфиІорэр Котляров зэшъхьэгъусэхэу Мариерэ Викторрэ ятхылътедзапІзу къалзу Налщык дэтым къыщыдэкІыгъ.

гъэхэм афэгъэхьыгъэу В. Котляровым къејуатэ:

 Н. Иуаныкъом иІофшІагъэ гъэшІэгьоны. БзэшІэныгьэлэжьхэми, нэмыкІэу еджэхэрэми ар къагурыющт ыкіи ашіогъэшІэгъоныщт. Адыгэхэм абзэ, ятарихъ ыкІи якультурэ ябаиныгъэ къызэригъэшъыпкъэнэу авторым кізу къыхихыгьэ екіоліакіэм адыговедениеми чіыпэшІу щырегьэубыты кавказоведением.

Авторым иметодологие къызэригъэнафэрэмкіэ, гущыіэ щэрыохэм, гущы эжъхэм ык и гу- рэ тхылъым игущы апэ зы-

Тхылъым къыдэхьэгъэ тхы- щыІэ зырызхэм якъэхъукІэ зэхефы. ГущыІэу «нарт» зыфи-Іорэр адыгабзэм къыхэкІыгъэу, эпосэу «Нартхэм» къаејџелидь идехејџифији едефех шъыпкъэхэу, ицыхьэ телъэу, авторым итхыгьэ къыхегьэщых.

> ГущыІэ зэпхыгъэ-зэхэлъхэу къекІоу зэхэгъэуцуагъэхэм (фразеологизмэхэм) язэхэфынкіэ еплъыкіэ-екіоліакіэхэр кіэхэу егъэфедэх. Адыговедением къыхэщырэ шыкІэхэм анэмыкІэу лингвокультурологием иамалхэри ІзубытыпІз ешІых.

> «Избранные труды» зыфиІо-

тхыгъэр филологие шІэныгъэхэмкІэ докторэу Борис Бижоевыр ары. Ащ мырэущтэу къыщею: «Адыгабзэм июфыгьохэм авторыр запылъыр илъэсипшІ пчъагъэ мэхъу, ау ежь иеплъыкіэ-шіыкіэхэр зыфэдэхэр къыримыІотыкІхэу охътабэ тыригъэшІагъ. Бзэм изэхэфын екІолІакІэу къыфигъотыгъэхэр еджакІохэм, анахьэу бзэр зылэжьыхэрэм ыкІи ащ хэхъоныгъэ езыгъэшІыхэрэм къагурымы он эу е аш омытэрэзынэу къыщыхъущтыгъ. Тхылъыр къыдэмыкІызи бэмэ ащ дырагъэштагъ, еплъыкІзу бзэшІэныгъэм къыфигъотыгъэм ишІуагъэ къэкІонэу алъытагъ».

Иуаныкъо Нурбый тхылъым игъэхьазырын илъэсищ фэдизрэ пылъыгъ. Игупшысэхэр бэрэ щыбзэ нэдым кІигъэкІыжьыгъэх, ыуплъэкІужьыгъэх.

Фразеологизмэу зигугъу къышІыхэрэм язэхэфын бэрэ къыфигъэзэжьыгъ. Ахэм ямэхьанэхэр ыкІи къызхэкІыгъэхэр автор зэфэшъхьафхэм атхыгъахэхэу щыІэх, ягупшысакІэ ІуимыгъэкІотэу, авторхэри ымыгъэцІыкІухэу ежь игупшысэкІэ-екІолІакІэхэри къыриІотыкІыгъэх. Ахэм адебгъэштэнэу зыкІэхъурэр ижъырэ шІыкІэм нахь тетхэу гъэпсыгъэхэ бжъэдыгъубзэмрэ шапсыгъабзэмрэ зызэрафигъазэрэр ыкІи зэригъапшэхэзэ ахэр ІзубытыпІз зэришІыхэрэр ары. «Лъэпкъ диалектхэр умыгъэфедэхэу адыгабзэм икъэхъукІи итарихъи зэхэпфынхэ плъэкІыщтэп», — elo ащ. Ежьым ащ фэдэ диалектхэр дэгъоу ешІэх ыкІи егъэфедэх. Джащ фэдэ екіоліакіэ адыгэ гущы-Іэхэм якъежьакІэхэмрэ язэхэфынрэ къафыхихыгъэшъ ары Иуаныкъо Нурбый итхылъ еджэхэрэм ыкІи зыгъэфедэхэрэм агу зыкІырихьыгъэр. Тхылъэу къыдэкІыгъэм зишІуагъэ къэкіощт къэбархэр, екіоліакіэхэр ыкІи еплъыкІэхэр адыгэбзэ шІэныгъэм пылъхэм ямызакъоу, тарихълэжьхэми, культурологхэми, этнологхэми къыдагъотэщтых.

Иуаныкъо Нурбый иІофшІагъэхэр лингвистикэм ихэхъоныгъэхэм ашъхьадэкІи, кавказ лингвистикэм и ахьык эу лингвокультурологием хэуцуагъ, аш ылъапсэ уцуным фэлэжьэщт тхыгъэхэм ащыщ хъугъэ.

ТхылъыкІэм къыдэхьагъэх Нурбый фэгъэхьыгъэу иІофшІэгъухэмрэ иныбджэгъухэмрэ къатхыгъэхэр, адыгэ шІэныгъэлэжьым игъашІэ къырыкІуагъэр къэзыгъэлъэгъорэ сурэтхэр. Н. Иуаныкъор шІэныгъэлэжь ин, еджэгъэшху, ар Хэгъэгу зэошхом хэлэжьагъ, шІэхэу ыныбжь илъэс 90-рэ хъущт.

ТыфэгушІо, адыгабзэм, культурэм алъапсэ зыгъэпытэщт ІофшІэгъакІэхэр джыри къытыридзэнхэу тыщэгугъы.

(Тикорр.).

ПЕНСИЕХЭМКІЭ ФОНДЫМ ИКЪЭБАРХЭР

Ахъщэ телъхьэ къараты

Адыгэ Республикэм пенсионерыр зэрэпсэүн ыльэкІышт ахьщэ анахь макІзу 2015-рэ ильэсымкІэ щагъэнэфагъэр сомэ 6281-рэ. Іоф зымышІэрэ пенсионерхэу зиматериальнэ щыІакІэ а пчъагъэм лъымы Іэсыхэрэм 2015-рэ илъэсым ищылэ мазэ и 1-м къыщыублагъзу федеральнэ социальнэ ахьщэ тельхьэ афагъэуцугъ.

Ар зыфэдизыр амал анахь макІэм тегьэпсыкІыгьэу пенсионерыр псэуным фэшІ зэкІэмкІи федэу къыІэкІэхьан фаеу агъэнэфагъэм ежь къыlукlэрэр зыхэбгъэкІыжькІэ къанэрэр ары. Ащ фэдэ ахъщэ тельхьэ республикэмкІэ зыфагъэнэфагъэхэр нэбгырэ 12338-рэ мэхъух. ГурытымкІэ федеральнэ социальнэ ахъщэ телъхьэр сомэ 1019-рэ чапыч 33-рэ мэхъу.

Шъугу къэтэгъэкІыжьы материальнэ щы ак Іэр зыфэдизыр агъэунэфы зыхъукІэ ащ халъытэхэрэр: пенсиер, хэгъэхъожь материальнэ ІэпыІэгъур, мазэ къэс аратырэ зэтыгьо ахъщэр (ЕДВ-р социальнэ фэloфэшІэ купым уасэу иІэр зэрэдыхэтэу), джащ фэдэу Урысые Федерацием исубъект ихэбзэгьэуцугьэхэм атегьэпсыкІыгъэу социальнэ ІэпыІэгъу ятыгъэным ехьылІэгъэ Іофыгъоу зэрахьэхэрэм ахъщэм телъытагъэу къакlакlорэр.

Іоф зымышІэрэ пенсионерхэу федеральнэ социальнэ ахъщэ тегъахъо ыпэкІэ зыфагъэуцугъагъэхэм икІэрыкІэу лъэІу тхылъкІэ ПенсиехэмкІэ фондым зыфагъэзэнэу ищыкІагъэп. А купым хэхьэрэ пенсионерхэм 2015-рэ илъэсым щылэ мазэм и 1-м ехъулІзу къэбарэу аlэкlэлъыгъэхэм атегъэпсыкІыгъэу федеральнэ социальнэ ахъщэ телъхьэр икІэрыкІэу къафалъытэжьыгъ.

ЫпшъэкІэ къызэрэщытІуагьэу, пенсионерыр амал анахь ма-

кІэм тетэу псэуным фэшІ федэу къыІэкІэхьан фаем нэмысыхэрэм лъэlу тхылъкІэ Пенсиехэмкіэ фондым ичіыпіэ къулыкъоу зыщыпсэухэрэ чІыпІэм щыІэм зыфагъэзэн фае.

Илъэсыр имыкІызэ атынхэ фае

ПенсиехэмкІэ фондым и Къутамэу Адыгэ Республикэм щыІэм зыщысІпаІшфоІ єхтшеажел. ежь-ежьырэу къызэІузыхыгъэхэм агу къегъэкІыжьы тызхэт илъэсыр имыкІызэ страховой тынхэр ПенсиехэмкІэ фондым лъагъэІэсынхэ зэрэфаер.

Зыщылэжьэщтхэр ежь-ежьырэу къызэlузыхыгъэхэм ахалъытэх шъхьэзэкъо предпринимательхэр, мэкъумэщышІэ (фермер) хъызмэтшІапІэхэм япащэхэр ыкІи ахэм ахэтхэр, очылхэр, унэе нотариусхэр ыкІи нэмык купхэу унэе практикэм пылъхэр. А купым хахьэхэрэм страховой тынхэр зэмыхъокІырэ ахъщэ гъэнэфагъэм тегъэпсыкІыгъэу атых.

2015-рэ илъэсым ищылэ мазэ и 1-м къыщыублагъэу лэжьэпкІэ анахь макІэр сомэ 5965-рэ мэхъу. 2013-рэ илъэсым ищылэ мазэ и 1-м къыщыублагъэу страховой тынхэмкІэ тарифыр мырэущтэу гьэпсыгьэ: Урысыем ПенсиехэмкІэ ифондкІэ — процент 22-рэ, шокі зимыіэ федеральнэ медицинэ страхованиемкіэ (ФФОМС-мкіэ) — проценти 5,1-рэ.

2014-рэ илъэсым ищылэ мазэ и 1-м къыщыублагъэу шок зимы пенсие страхованиемкІэ страховой тынхэр (мэкъумэщышІэ (фермер) хъызех дехешапк мехеіпаіштем мытхэу) зыфэдизхэр зэлъытыгъэр страховой тынхэр зытыхэрэм федэу къыІэкІэхьагъэр ары.

Страховой тынхэр зытыхэрэм ахэр зытельытэгьэ пальэм къыкіоці зэкіэмкіи федэу къыІэкІэхьагъэр сомэ мин 300-м шІомыкІыгъэмэ, лэжьэпкІэ анахь макІэр (МРОТ-р) зифэшъошэ фондымкІэ тарифэу агъэнэфагъэм регъаошъ, ащ къыкІэкІыгъэр илъэсым имэзэ 12 регьэожьы (5 965х26%х12=сомэ 18610, 80-рэ).

Страховой тынхэр зытыхэрэм ахэр зытельытэгьэ пальэм къыкіоці зэкіэмкіи федэу къы-ІэкІэхьагъэр сомэ мин 300-м шІокІыгьэмэ. ыпшъэкІэ къышытльытэгьэ сомэ пчъагьэм хегъэхъожьы сомэ мин 300-м къехъугъэ сомэ пчъагъэм изы процент.

Мыщ дэжьым къыщыІогъэн фае зэкІэ страховой тынхэу ытыхэрэр лэжьэпкІэ анахь макІ у федеральнэ хэбзэгъэуцугъэм ыгъэнафэрэм фэди 8-м шіокіын зэримылъэкіыщтыр.

МэкъумэщышІэ (фермер) хъызмэтшІапІэхэм атын фэе страховой тынхэр къалъытэх лэжьэпкіэ анахь макіэр (МРОТ-р) тарифымрэ мэзэ 12-рэ арагъэожьзэ ыкІи хъызмэтшапіэм хэт нэбгырэ пчъагъэм рагъэожьызэ.

НАРКОКОНТРОЛЫМ КЪЕТЫ

Ны-тыхэми пшъэдэк ыжь арагъэхьы

ШышъхьэІум и 15-м къыщыублагъэу и 25-м нэс Адыгеим щыкіуагъ «Урысыем икіэлэціыкіухэр» зыфиІорэ Іофтхьабзэу наркотикхэр къызэрэрагъэкІокІыхэрэм лъыплъэгъэнымкІэ къулыкъум зэхищагъэр. БэмышІзу ащ зэфэхьысыжьхэр фашІыгъэх.

Іофтхьабзэр ифэшъуашэм тетэу республикэм щырегъэкІокІыгъэным хэлэжьагъэх АР-м хэгъэгу кіоці Іофхэмкіэ и Министерствэ, псауныгъэр къэухъумэгъэнымкІэ, шІэныгъэмрэ гъэсэныгъэмрэкІэ министерствэхэр, кощын ІофхэмкІэ къулыкъум иІофышІэхэр, зыныбжь имыкъугъэхэм яІофыгъохэмкІэ ыкІи ахэм яфитыныгьэхэмкІэ комиссиехэр. Пшъэрылъ шъхьа-Ізу Іофтхьабзэм изэхэщакІохэм яІагьэр наркотикхэмрэ психотропнэ вещество зэфэшъхьафхэмрэ Украинэм къикІэу республикэм къырямыгьэщэгьэныр, зыныбжь имыкъухэрэр ащ фэдэ бзэджэшІагьэхэм ахэщагьэ мыхъунхэр, зышъхьэ къезыхьы--ырелен теха мехеспысыжен кІухэр наркотикхэм язехьакІохэу щымытынхэр ары.

«Урысыем икІэлэцІыкІухэр» зыфиюорэ юфтхьабзэр Адыгеим щэкІофэ нэбгыри 100 фэдиз ащ хэлэжьагь. А уахътэм къыкІоцІ ныбжьыкІэхэр нахьыбэу зыщызэlукlэхэрэ чlыпlэхэр: паркхэр, скверхэр, чэщ клубхэр, дискотекэхэр, бархэр, вокзалхэр, щэпІэ зэфэшъхьафащы агъэх наркотикхэр зыщагъэхьазырырэ унэхэр, зихэхъогъухэр ахэм апызыщэхэрэр къыхэгъэщыгъэнхэм фэшІ.

Зыныбжь имыкъугъэхэм яІофыгьохэмкІэ комиссиехэм яучет хэт кlэлэцlыкlухэм, ахэр зэрысхэ унагъохэм яуплъэкІун Іофтхьабзэм хахьэщтыгь. А уплъэкІунхэм ахэлэжьагьэх зыныбжь имыкъугъэхэм яфитыныгъэхэр къэухъумэгъэнхэмкІэ комиссием иліыкіо ыкіи врач-наркологыр. Ащ фэдэ ІофшІэным ыуж ны-ты 26-мэ, япшъэрылъхэр тэрэзэу зэрамыгъэцакІэхэрэм къыхэкІэу, административнэ пшъэдэкІыжь атыралъ-

Украинэм зышъхьэ къизыхыжьыгьэхэр охътэ гьэнэфагьэм зыщыпсэухэрэ чІыпІэхэм защэ-

хэр, нэмыкіхэри ауплъэкіугьэх. Іэхэм, кіэлэціыкіухэм яфитыуполномоченнэмрэ наркополицейскэхэмрэ ахэм къафаІотагь хэбзэнчъэу наркотикхэр къезыгъэкІокІыхэрэм, ащ епхыгъэ бзэджэшІагьэхэм ахэщагьэ хъухэрэм пшъэдэкІыжьэу ахьыщтыр. Джащ фэдэу илъэсыкІэ еджэгъум епхыгъэ Іофыгъохэми атегущы агъэх.

> Іофтхьабзэр Адыгеим щэкІофэ зыныбжь имыкъугъэхэр наркотикхэм апыщагьэ мыхъунхэм епхыгъэ пэшІорыгъэшъ уплъэкІун 84-рэ рагъэкІокІыгъ. КІэлэціыкіухэр зычіэсхэ учреждениехэм кинолекториехэр, викторинэхэр, лекциехэр, зэдэгущыІэгъухэр ащыкІуагъэх, зыныбжь имыкъугъэу учет зэфэшъхьафхэм ахэтхэм зэlукlэгъухэр адыряІагъэх.

Зэфэхьысыжьэу Іофтхьабзэм

фэхъугъэхэм нафэ къашІы зэхэщакІохэм япшъэрылъ икъоу зэрагъэцэкІагъэр: наркотикхэр хэбзэнчъэу къегъэкІокІыгьэнхэм епхыгъэу уголовнэ Іофи 10 къызэІуахыгь, административнэ хэбзэукъоныгъэхэм афэгъэхьыгьэу протокол 56-рэ зэхагьэуцуагъ.

Зыныбжь имыкъугъэу уплъэкІунхэм къахарагъэубытагъэхэм къахэфагъэп наркотикыр хэбзэнчъэу зэригъэфедэрэм епхыгъэ бзэджэшІагъэ зезы-

Мыщ фэдэ Іофтхьабзэхэр зэрэзэхащэхэрэм изакъоп наркотикхэр хэбзэнчъэу къырамыгъэк ок Іынхэм наркополицейскэхэр зэрэпэуцужьыхэрэр. Чэщи мафи зэпыу ямыІзу ахэм япшъэрылъ агъэцакІэ ыкІи цІыфхэм къяджэх сакъынхэу, хэбзэнчъэу наркотикхэр зыгъэфедэхэрэм ащыгъуазэхэмэ, телефонэу (8772) 52-48-44-мкІэ макъэ къагъэјунэу.

ТИСПОРТСМЕН ЦІЭРЬПОХЭР

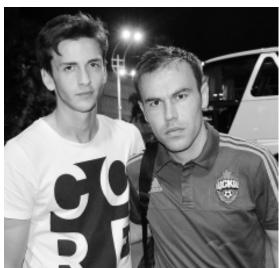
Испанием ифутбол командэу «Барселонэм» щешіэщтыгьэ Натхьо Амир Урысыем иклуб ціэрыіоу ЦСКА-м аштагъ. ШышъхьэІум и 31-м А. Натхъор зэзэгъыныгъэм кіэтхагъ.

ЦСКА-м Натхъохэр щешІэх

ЦСКА-м итренер шъхьа ву Леонид Слуцкэм къызэрэхигъэщыгъэу, Натхъо Амир чІыпІэ зэфэшъхьафхэм агьэуцун алъэкІыщт. Гупчэм ыкІи ыпэкІэ ащешІэным, къэлапчъэм Іэгуаор дидзэным А. Натхъор нахь афэгъэзэгъэщт.

– Урысыем ихэшыпыкІыгъэ командэ хэтхэр, футболист цІэрыІохэу ІэкІыб хэгъэгухэм къарыкІыгьэхэр ЦСКА-м щешІэх, къытијуагъ Натхъо Амир. —

Тиунэкъощэу Натхъо Бибарс Израиль ихэшыпыкІыгъэ командэ хэт, ЦСКА-м ифутболист анахь дэгъухэм ахалъытэ. Сигуапэ ащ

мандэм сызэрэхэтыщтыр. Адыгэ Республикэм футболымкІэ икІэлэцІыкІу-ныбжьыкІэ спорт еджапІэ А. Натхъом щыригъажьи. ЦСКА-м аштагь. Мыекъопэ «Зэкъошныгъэм» зэрэщешІагъэр А. Натхъом шІукІэ ыгу къэкІыжьы, иапэрэ тренерэу Александр Пахомкиным лъэшэу фэраз.

фэдэ ешІакІохэм саригъусэу ко-

- СшынахьыкІэ сигъусэу ЦСКА-м сызэрэщешІэщтыр сэркІи гушІуагьо, — elo Натхьо Бибарс. — «Рубин» Казань сыхэтэу тренер цІэрыІоу Курбан Бердыевым командэм къыригъэблагъи, турнирым тызэды хэлэжьэгъагъ...

«Зэкъошныгъэм» щыригъэжьагъ

A уахътэм Амир ныбжьыкlaloy щытыгъ. К. Бердыевым ар къыдилъытэзэ, А. Натхъор зыщешІэщтыр къыхихы шІоигъуагъ, ау Амир Мыекъуапэ къэкіожьыгъ. Футбол ешІэныр «Зэкъошныгъэм» щыригьажьэ шІоигьуагь. «Адыгеим ифутбол ыпІугьэми, «Зэкъошныгъэм» щешlагъэп» зыфэпlощтыр къыраюкынэу фэягьэп. Амир ятэу

> Адам кІэщакІо фэхъуи, футболист ныбжьыкІэм игупсэ республикэ къыгъэзэжьыгь, «Зэкъошнытъэм» шешlатъ.

Футбол академиеу Тольятти дэтым А. Натхъор щеджагъ, Урысыем иныбжьыкіэ хэшыпыкіыгьэ командэ щешІагъ, тренерхэм янэплъэгъу итыгъ. Сэнаущыгъэ зыхэлъ футболист ныбжыкІэхэм яІэпэІэсэныгъэ зауплъэкІум, Амир Испанием икомандэ цІэрыІоу «Барселонэм» рагъэблэгъагъ.

«Барселонэм» къыхэкІыжьыгъа?

Тэ тызэрэщыгьуазэмкіэ, «Барселонэм» зэпхыныгьэ дыримы Іэу А. Натхъор ЦСКА-м аштагъэп. Илъэс зытешІэкІэ нахь гъэунэфыгъэу Іофым тытегущыІэн тлъэкІыщт. «Барселонэм» икІэрыкІэу А. Натхъор ыштэжьын ылъэкlыщт, тренерхэр къылъыплъэщтых. Джырэ уахътэ зэнэкъокъу-зэгъэпшэн шІыкІэм тетэу «Барселонэм» футболист ціэрыіуабэ щешіэ.

Амир ныбжьыкІэхэр зыщешІэрэ командэм хэт, футболист анахьыкІэмэ ащыщ. Илъэс 19 зыныбжь адыгэ кlалэр командэ дэгъум щешІэ шІоигъу. «Барселонэм» шІэныгьэу щызэригьэгьотыгьэр зэlукlэгъухэм къащигъэлъэгъон имурад.

ЦСКА-м нэмыкіхэри къыфаех

Урысыем икоманди 2, Испанием икоманди 2 А. Натхъор рагьэблэгьэным пыльыгьэх. Амир ЦСКА-р къыхихыгъ. ЕшІэгъур стадионым щыкІо зыхъукІэ А. Натхъор зыгъэпсэфыпІэ тетІысхьапІэм бащэрэ тесынэу фэяхэп. Футбол ешІэзэ гъэхъагъэхэр ышІынхэу тегъэгугъэ.

Амир ЦСКА-м аштэным ыпэкІэ командэм итренерхэр Натхъо Бибарс еупчыжьыгьэх. Охътэ кІэкІым къыкІоцІ Амир кІырыплъыхи, ЦСКА-м зэрэхэхьагьэм фэшІ Бибарс ишІушІагъи къыхэтэгъэщы.

Израиль къикІыгъэ Б. Натхъом къызэриІорэмкІэ, Амир игъусэу ЦСКА-м щешІэныр лъэшэу шІогъэшІэгъон.

Натхъо нахьыкІэм ЦСКА-м дэгьоу къыщыпэгьокІыгьэх. Тренер шъхьаІэу Леонид Слуцкэмрэ Амиррэ зэдэгущы агъэх. Л. Слуцкэм футболист ныбжьыкІэм иешІакІэ шІогъэшІэгъон. Спортым хэшыкі фызиіэхэм къызэраюрэмкіэ, ЦСКА-м иешіакіэ хигъэхъоным фэшІ Амир ишІуагъэ къыгъэкІон ылъэкІыщт. КІалэм иІэпэІэсэныгьэ

зиІэтыным пае нахьыбэрэ ешІэгъухэм ахэлэжьэн фае.

Бибарс къыкІэупчІэх

Б. Натхъом аужырэ уахътэм иешІакІэ къеІыхыгъэў къэбархэр зэхэтэхых. Пенальтир гьогогьуитю зэрэдимыдзагьэр, ешІэгьухэм, нахьыпэрэм фэдэу, чанэу зэрахэмылажьэрэр тэлъэгъу. ЦСКА-р «Кубань» зыдешІэм ыуж Л. Слуцкэм зэрэхигьэүнэфык ыгьэү, Натхъо Бибарс футбол ешІэгъухэм ахэлажьэ зыхъукіэ, зэблахъоу бэрэ къыхэкІыгъэп, зигъэпсэфынэу уахътэ иlагъэп. ЦСКА-р «Спартак» зыдешІэм, Б. Натхъом игуетыныгъэ хэпшІыкІэу къеІыхыгъ.

Бибарс сымэджагь, медицинэм иІофышІэхэр къеІэзагъэх. Пенальтим имызакъоу, ешІэгъу уахътэм къыкіоці къэлапчъэм Іэгуаор бэрэ дидзэу шІэхэу зэриублэжьыщтым тицыхьэ телъ. Бибарс унэгьо дахэ иІ, шъэожъые цІыкІуитІу епІу, ишъхьэгъусэ Кфар-Камэ щыщ. Адыгабзэр ясабыйхэм арагъашІэ.

Краснодар тызыщызэІокІэм

Пчыхьэр хэкІотагьэу Натхъохэу Бибарсрэ Амиррэ тадэгущы агъ. Бибарс тиреспубликэ икІыгьэхэм къајукіагъ. Бибарсрэ Амиррэ зэгъусэхэу сурэт заулэ атетхыгь. Дэрбэ Байзэт, Лъащэкъо Милан, Александр Карпенкэр, нэмыкІхэри Натхъохэм гущыІэгъу афэхъугъэх, ау бэрэ благьэу зэкІэльырытынхэ альэкІыгьэп. Футболыр зикlасэхэу стадионым къэкІуагъэхэр нэбгыри 100 заулэ хъухэу къяуцокІыгъэх, нэпэеплъ сурэтхэр зэготхэу аты-

- ЦСКА-м тыфэгумэкІэу, Іэгу тыфытеоу стадионым непэ тыдэсыгь, — къа о футболым пыщагъэхэм. — Натхъохэм яшІуа-

гъэкІэ, ЦСКА-м нахь тылъыплъэщт.

Телевидением, радиом якъэтынхэм лъэкъуацІзу Натхъор тэрэзэу къызэрамы Іорэр бэмэ къыхагъэщыгъ. Зэунэкъощхэм ащ хэкІыпІэ къыфагъотыщтэу тэгугъэ. Тилъэпкъэу дунаим щитэкъухьагъэм итарихъ цІыфхэм тэрэзэу зэрагьэшІэным фэшІ Натхъо футболистхэм егъэжьэпІэшІу ашІыгь. Шъопсэу, Натхъо футболистхэр! Тхьэм насыпышІо шъуешІых.

Сурэтхэр Краснодар къыщытетхыгъэх.

ФУТБОЛ. РЕСПУБЛИКЭМ ИЗЭНЭКЪОКЪУ

«Урожай» — «Улап»

Адыгэ Республикэм футболымкіэ изэнэкъокъу хэлэжьэрэ командэхэу финалныкъом хэфагъэхэр Мыекъуапэ дэт стадионэу «Юностым» щызэдешіэх. Текіоныгъэр къыдэзыхыхэрэр апэрэ чіыпіэм фэбэнэщтых.

Адыгэкъалэрэ Кощхьэблэ районымрэ якомандэхэр зэдешІагъэх. Кощхьаблэхэр 2:1-у текІуагъэх.

ЯтІонэрэ финалныкъом Тульскэмрэ Улапэрэ яфутболистхэр щызэнэкъокъущтых. Іоныгъом и 3-м сыхьатыр 16-м ешІэгъур стадионэу «Юностым» щаублэщт. Медальхэм афэгъэхьыгъэ кlэух зэlукlэгъухэр республикэм имэфэкl мафэхэм яхъулlэу зэхащэ-

Нэкіубгьор зыгьэхьазырыгьэр ЕМТІЫЛЪ Нурбый.

Зэхэзыщагъэр ыкІи къыдэзыгъэкІырэр:

Адыгэ Республикэм лъэпкъ ІофхэмкІэ, ІэкІыб къэралхэм ащыісэурэ тильэпкьэгьухэм адыряІэ зэпхыныгъэхэмкІэ ыкІи къэбар жъугъэм иамалхэмкІэ и Комитет Адресыр: ур. Крестьянскэр, 236

Редакциер зыдэщыІэр: 385000,

къ. Мыекъуапэ, ур. Первомайскэр, 197.

Телефонхэр:

приемнэр: 52-16-79, редактор шъхьаІэм иапэрэ гуадзэр: 52-49-44,

редактор гуадзэрпшъэдэкІыжь зыхьырэ секретарыр: 52-16-77.

E-mail: adygvoice@mail.ru

Зыщаушыхьатыгъэр:

Урысые Федерацием хэутын ІофхэмкІэ, телерадиокъэтынхэмкІэ ыкІи зэлъы-ІэсыкІэ амалхэмкІэ и Министерствэ и Темыр-Кавказ чІыпІэ гъэІорышІапІ, зэраушыхьатыгъэ номерыр ПИ №ТУ23-00916

Зыщыхаутырэр

OAO-y «Полиграф-ЮГ», 385000. къ. Мыекъуапэ, ур. Пионерскэр, 268

> ЗэкІэмкІи пчъагъэр 3250 Индексхэр 52161 52162 Зак. 862

Хэутыным узщыкІэтхэнэу щыт уахътэр Сыхьатыр 18.00 ЗыщыкІэтхэгъэхэ уахътэр Сыхьатыр 18.00

> Редактор шъхьаІэр Дэрбэ Тимур

Редактор шъхьаІэм иапэрэ гуадзэр

> МэщлІэкъо Саид

зыхьырэ секретарыр ЖакІэмыкъо Аминэт

ПшъэдэкІыжь

ДЗЮДО. ДУНАИМ ИЗЭНЭКЪОКЪУ

Япониер анахь лъэш

Дунаим дзюдомкіэ изэнэкъокъу Казахстан икъалэу Астана щыкіуагъ. Урысые Федерацием ихэшыпыкіыгъэ командэ ибэнакіохэм тыжьын медалитіу зэіукіэгъухэм къащыдахыгъ.

Шъхьэзэкъо зэнэкъокъухэмрэ хэгъэгухэм яхэшыпыкІыгъэ командэхэм язэlукlэгъухэмрэ зэфэшъхьафыгъэх. Пщыжъхьаблэ щапlугъэ Ордэн Андзаур Урысыем ихэшыпыкІыгьэ командэ хэтэу зы бэнэгъу иlагъ. Урысыемрэ Грузиемрэ якомандэхэр зызэнэкъокъухэм А. Ордэныр килограмм 66-м нэс къэзыщэчырэмэ якуп хагъэхьагь. Нарт шъаом алырэгъум текІоныгъэр къыщыдихыгь, ау Грузием испортсменхэм 3:2-у зэlукlэгъур ахьыгъ. Кореем икомандэ 4:1-у зэнэкъокъур тшІуихьыгь.

Японием ихъулъфыгъэ ыкІи ибзылъфыгъэ хэшыпыкІыгъэ командэхэм апэрэ чІыпІэхэр къыдахыгъэх. Урысыем икомандэ ауж

къинагъэхэм ащыщ.